

In memoria

ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА ВІТАЛІЯ КОНОНЕНКА



2 липня 2024 р. відійшов у світ Віталій Іванович Кононенко – український мовознавець, доктор філологічних наук (з 1977 р.), професор (з 1979 р.), дійсний член (академік) НАПН України (з 1994 року), заслужений діяч науки і техніки України, почесний ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, завідувач кафедри загального та германського мовознавства факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, ректор Івано-Франківського педагогічного інституту імені Василя Стефаника (згодом – Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника) у період з 1986 по 2005 рр.

Народився 9 вересня 1933 року в м. Київ. У 1956 році закінчив Київський університет. Учителював. З 1962 викладав у Київському педагогічному інституті. Із середини 1960-х років працював в апараті ЦК КПУ. Згодом повернувся на викладацьку роботу. Працював доцентом, професором Київського педагогічного інституту, з 1986-2005 – ректор Івано-Франківського педагогічного інституту імені Василя Стефаника (згодом – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

У центрі наукової діяльності В. І. Кононенка – широке коло проблем загального, українського, слов'янського та порівняльного мовознавства. Видав понад 600 наукових праць із питань синтаксису, порівняльної граматики, фразеології, стилістики, культури мови, етнолінгвістики, лінгводидактики.

Дослідження В. І. Кононенка започаткували наукову школу семантичного синтаксису, під його керівництвом захищено 4 докторські та 43 кандидатські дисертації. В.І. Кононенко тривалий час був головою Спе-

ціалізованої ради для захисту кандидатських дисертацій у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, головним редактором журналу “Етнос і культура”. Опрацював широке коло проблем семантичного синтаксису, зіставної і контрастивної граматики, фразеології. Вивчав мову українських письменників, відомі праці зі стилістичного синтаксису, перекладознавства.

З часу заснування Національної академії педагогічних наук України – член Президії Академії, учасник багатьох міжнародних і всеукраїнських конференцій і семінарів, член академічних авторських колективів.

З ініціативи В.І. Кононенка на базі Івано-Франківського педагогічного інституту в 1992 році було засновано Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, який 2004 року здобув статус національного. За роки його роботи на посаді ректора було організовано підготовку фахівців за десятками нових спеціальностей, відкрито нові інститути, факультети і кафедри, аспірантуру і докторантуру, видавництво “Плай”, наукову бібліотеку. Також введено в дію нові навчальні корпуси і студентські гуртожитки, стадіон “Наука”, спортивно-оздоровчий табір “Смерічка”, ботанічний сад.

В. І. Кононенко – відомий учений у галузі українського, слов'янського і загального мовознавства, етнопедагогіки та лінгводидактики. Зробив вагомий внесок у розробку таких актуальних проблем, як мова і суспільство, мова і культура, мова і етнос, мова і художня література. Своїми дослідженнями суттєво збагатив теоретичні засади українського мовознавства, опрацював наукові принципи побудови підручників і навчальних посібників з української мови. Тема докторської дисертації: “Системно-семантичні зв'язки в синтаксисі” (1977), керівник наукової школи з проблем семантичного синтаксису, один із фундаторів нової галузі в українському мовознавстві – лінгвокультурології. Дослідник мови творів Т. Шевченка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Стефаника, сучасних письменників України, автор фундаментальних наукових праць із порівняльного вивчення слов'янських мов, доповідач на шести Міжнародних конгресах україністів, двох Міжнародних конгресах славістів.

Розробив нові засади викладання рідної мови в загальноосвітній школі та вищому навчальному закладі у поєднанні з вивченням національної історії та культури. У ході лінгводидактичних досліджень обґрунтував теорію формування мовної особистості та мовного типу як чинників виховання національної гідності та патріотизму. Визначив шляхи використання при вивченні української мови широкого дидактичного матеріалу, зокрема творів класиків красного письменства, народної поезії, приказок і прислів'їв.

Автор більше як 600 наукових праць, понад 40 одноосібних та колективних монографій, підручників і навчальних посібників. Серед них:

“Шляхами народних приповідок” (1994), “Символи української мови” (1996), “Василь Стефаник – художник слова” (1996), “Іван Франко і національне та духовне відродження України” (1997), “Етнолінгводидактика” (1998), “Духовні цінності українського народу” (1999), “Українська мова в освіті” (2000), “Мій рідний край – Прикарпаття” (2000), “Рідне слово” (2001), “Мова. Культура. Стиль” (2002), “Шевченко. Франко. Стефаник” (2002), “Концепти українського дискурсу” (2004), “Українська етнопедagogіка” (2006), “Етнос. Соціум. Культура” (2006), “Мова в контексті культури” (2008), “Українська лінгвокультурологія” (2008), “Текст і смисл” (2012), “Символи української мови” (2-е видання, 2013), “Текст і образ” (2014), “Текст і слово” (2017), “Лінгвопоетичні етюди” (2018), “Український пріоритет: нація, соціум, культура” (2019), “Прагматика художнього тексту: пошуки новостилю” (2021).

Є співавтором фундаментальних академічних видань: “Проблеми порівняльної стилістики східнослов’янських мов” (1981), “Українська мова: Енциклопедія” (1, 2, 3 вид.), “Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи” (2000), “Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002” (2002), “Педагогічна і психологічна науки в Україні”. Т. 4. (2002), “Педагогіка і психологія вищої школи” (2007), “Психолого-педагогічні засади розвитку особистості в освітньому просторі” (2008), “Самоідентифікація молоді” (2015) та ін. Видав серію статей у наукових збірниках університетів Польщі, Чехії, Болгарії, Німеччини.

Пам’ять про В.І.Кононенка, цього невтомного трудівника на ниві освіти, науки, мудрого керівника, для нас – колеги, наставника, радника і просто доброї душі людини, назавжди залишиться в наших серцях, а справу всього його життя гідно продовжать численні учні та дослідники.

Василь Грешук, м. Івано-Франківськ

Щирі слова співчуття з приводу смерті академіка АПН України Віталія Кононенка висловлюють вчені університету: І. Цепенда, В. Якубів, С. Шарин, Е. Лапковський, Р. Голод, С. Хороб, М. Лесюк, О. Воробець, В. Великочий, В. Барчук, Н. Мафтин, О. Пилип’юк.